

WALTER TEGELER
TALLINN — REVAL

Pädagogika ajalugu.

1 vihk.

KOOLITARVITUS — SCHULBEDARF

PEM 4914-1

KB 35

Kasvatus vanas Greekas ja Roomas.

1). Iseseisva haridus- ja kasvatus ideaali leiame ainult vanade greeklaste juures.

Vanad Roomas oli kasvatus perekonna kätte usaldatud. Iga mees õpetas ise oma poja kõigis asjades. 17-aastaselt sai noormees meeste hulka vastuvõetud, mida pidusid suelt talitama. Pärast seda valis ta oma elukutsa.

Kaunis teisiti oli lugu vanade greeklaste juures. Seal oli juba kõige vanemal ajal kasvatus riigi asi. Greeklaste ideaal oli kõike inimese võimeid harmooniliselt wäga arendada. Kasvatus aluseksena tarvitati hõimlemist ja muusikat. Triinuse wäga suurendamine oli tihedalt ühenduses riikliku ideega (sõdasei pidada ja jumalaid teenida). Hõimlemis harjutusi tehti asutustes, mida gymnasiumides nimutati. Need olid vabad platrid kõrvalruumidega nullides wõitlejad oma ihu salu-idega määratud. Kasvatus oli wäga wähe: kepp ja riik olid ülalised aluseks greeka päädagogile tema kasvatus töö. *gymnasium* *päädagog* *päädagog*

Elõigavaru abinõuks oli võistlus.
Põhimõtteks oli, et vaja ikka esimene alla
ja teisest ette jõuda. Terve röövlinn
austas meest, kes võistlustest võitjana
välja tuli. Teda toodi vankriga, milles
oli valget araabia krosti, kofu, söödeti
joodeti ja vabastati maausundist. Teatriis-
anti tabu areplats j. n. e. Võimlemine
oli greklandele jumalate ja isamasa-
turistide.

Kogu võimlemise arenemise abinõuks oli
muusika ja poeesia.

Pealeselle tutvustati poeglapsi juba va-
ravalt riigiteadustega ja seadustega.

- 2) Pärast Õhärane'i lahvangu (338 enneKr.)
kus greklased aru vabastuse ras-
tasid, algas greka kultuuri ja loo-
uue ajajärk, see on röövlite-nimetusel
Kelleni aeg. Sell' ajajärgul püüti-
sid roovimiseks tihti kooli võtta
greka kultuuriga, ja paljusid neist
olid valmis enesed greklandeks pidama.

nommikul psichialganna.

Ka tasu õpetamise eest oli vihts. Ühe
Diankletianus'e korralduse järel tohis
maksimaalne tasu 50 denarii kuus
olla ($4\frac{1}{2}$ saksa mk)

Algõpetajate ülesandeks oli lapsi
lugema, kirjutama ja arvama õpetada.

Kõrgema hariduse eest hakkas miljon
ka kiik soolitsema.

Kõrgema hariduse alamaks astmeks oli
grammatika õppimine, kus ka ühtlasi
kirjandus läbi sai võetud. Raamatutes
isärvanis olid keelilistest asjust huvitud,
sest haritud inimene pidi oma ema-
keel kõrgal ka veel suure keelt oska-
ma. Ka oli nende õpetajate seisukorral
algõpetajate amast majanduslikult parem
Kõrgemaks astmeks oli rehtoorika ja
filosoofia õppimine (sophistic) Üldiselt
oli suure kasvatus siht ideaalne,
madama ama - praktiline. Suure
kasvatus oli süstemaatiline, nooma
ama - katkendline.

2 peatükk.

800-14

(ligikaudu
aastani 1500 a.)

Keskaja kristlik kasvatus

Kristiuse tähtis kasvatus

1) Religiooni ja rõõmluse algus kasvatus on
füüsiliselt pärane, sest kristiuse ilm-
umise ajalo näitab, et ilmus ka
grecke esteetiliselt ja rooma puuriliselt
ideaalide rõõval (religioos - moraalne
ideaal). Kristiuse ise aga kasvab. Paks-
tina pinnal ja amas rikkalikult pärane
dusena, füüsiliselt nende dekalooži (kümme
käsku). See dekaloož on ka veel praegult es-
kusiline morali seaduste kogu. Seda mora-
li või usuõpetaja võib seda ajakohaselt int-
erpreteerida, kuid selle dokumendi sisu muut-
mine oleks ablasta, ajalo vaimu vastu. Prae-
selt on veel väga väärtusline füüsiliselt puu-
romma vaade. Mida grec lastele ja room-
lastele rikk, seda alla füüsiliselt perekond.

Naiste kes kinnirumaabuste juures nii põlatud on juutide juures on see. Temal peale ei vadata nii arja peale, vaid nii mehe abi peale.

2) Kristuse isik on eeskujulik ravataja ideaal. Seal ei tunta haiguse ega klassi vahesid j.n.e. Õpetus on populaarne ja armsaadaav kõigile. Õpetaja ise tunneb rõõmu lilledest, lindudest ja süütuist lastest. Ja, mis peasi, ta on eeskujulik oma õpetuse täitja

3) Jumaluse ja inimese mõiste on palgi kõrgemale tõusnud. Vanaoh juutide Jumal oli elav ja ^{ajaline?} õpilane Jumal, kes räägib tasub ja räägi meeldib, aga ussu ei. Jumal armastus on, seda ei alust juutide. Kristi usu tõrjumisega laienes aga sellest riigist jumaluse mõiste. Inimese mõiste sai selle laienelud, et ta Jumala sarnane saab püüdma alla.

Kloostri- ja daamkoolid.

1) Kloostri koolid tõi sisse kloostri juures praasjalt kult püha kirja tundjate ja jumala-

✓ = teenistuste asakojate ettevalmistusena.
Seiaramis, tähtsat osa nendel teenimises etendus
Karl Suure, kes rõõgis asjus kuuld korrald taktis
luna. Et prantsid nimisid kuu kuu kinnasasti mõr
egasiid, siis rutsus ta Itaaliast arhiimängiast
ja lauljad kes raskvast laulma õpetas.

Aacheni Synodi otsuse järele a. 789 asutas iga
kloostri ja doominikantendi juure, kus poisid piibli-
salme, kirjutamist, laulmist, grammatikat,
ja riiki kuni pühade välgäärvamist pidid õppima.
Kõik preestrid pidid eksami tegema. Kõs käästi
oli õppinud, seda i kändati, kuna kaisad, teatud
pöatun ketsusele pidid alistuma. Pöak selle
pidid preestrid veel kistuma läpsi pidid õpetama.

2) Kloostri kooli õpilaseel jagunesivad kaks asja:
scholae interiores ja scholae exteriores. Esim-
mused olid nõndanimetud Yuma lali akkoordid
(pöühendused) ja niist sai vämmetisand mised.
Neid võeti kooli 7a. ja nendel eest koolitseti käästi.
Teised olid niusugused õpilased, kes pärast kooli
lõpetamist jälle, lõm kinnu ellu tagasi läksid.
Ka nendel oli õpetus maksuta, kuid eneli
üles pidamise valitud kumoldid ise.

Kloostri kooli juhatajaks oli õpetatud munk,
keda, ke. magister principalis nimetati
Sama valvas õpetajate ja õpilaste üle. Kooli
rõud oli väga vali ja õpetöö kindlasti jas-
tatuud.

*Õpetajad olid vähe vabamad. v. 1878
interni ja externi opiles raskemad.*
Sama plaani järel olid ka doomkoolid
korraldatud; ainult vabadust neis oli rohkem.
Neis koolis õppisid ainult meeste
pojad. Doomkooli juhatamine oli nästi provi-
tuud, mis kätte usaldatud, keda nim. scholasticus.

3) Esiolu ei tahtnud mungad teadustega
tegemist teha, arvates et see neid takistab Jumma-
laga isikundust astumast.

Minister Gassioctorius andis aga määruse mille
põhjal mungad olid kohustatud ka pagana usku
nirjamisega õppima. Ta põhjendas seda sellega,
et see ^{on} abinõu Jumma la asjalega ühenduse
astumises. Samal arvamusel oli ka Karl Luus
ja val mõned selle aja tähtsad tegelased
Sel ajal oli püha kivi põhi, mille peale
iga sugune teadus ehitati. Algõpetus oli
Aacheni Synodi 789a. astme põhjal korral-
datud.

kiriku laulu, viiriku rünnakust ja grammatika, mis
lugemise ositus ladinakeelt

See algas salmide päheõppimisega, millel
kahe sügava eesmärgi: 1) Nende prakti-
line tarvitus jumala teenistuse juures.
2) See pidi ^{mälupärimet} mälustuse võimet kasvutama,
mis sel ajal naamatate vähesuse tõttu
väga tarvilik oli. Alles pärast kanoni
lugemist õppima, kus kõige pealt jälles
püüa kirja salmisi loet, mis ühtlasi ka
enolise õpusti korraldamisena oli. See nõrk
panoli siin õige hääldamise ja õieti lugemise
peale. Benediktuse reeglite järel said
valusti lugejad palvetamise juures koopi-
daga karistatud. Ka kirjutamine kuulus algõpe-
tus- ja hulka. Erialgul kirjutati: üripliga vakra-
tatuks peale, pärast tavalisega. - Pergamendile
kiriku laulude õpetamine nõudis palju
palju tööd ja püsivaid enne rünnakuid kare-
datast Germani poiste koridist asja said. Ka
ladina keelt, mis sel ajal kloostride keeleks
oli, õpiti algastmest. See seisis nooremate juures
declinatsioonis, konjugatsioonis ja kõnlemise
korjatuses. See keskus katsus selikna ladinakeelt
nõuelt, et nii uudem ja kergemini

õpetavaid keelt omandada. Kõrgem õpetus
jagunes kahte ossa: 7 vabal kunst (Rooma)

1) ^{Kõne distsipliin} Grammatika, retorika ja dialektika
Seda gruppi nim. trivium'iks

^{matemaatilise distsipliini}

2) Aritmeetika, muusika, geomeetria ja ast=
ronomia. Seda gruppi nim. Quadrivium =
ium'iks.

Kõigi selle peale lisati üldmaastine theologia.

4) Kasvatus oli väga vali. Igasugune eksimine sai
vitatega karistatud. Kuul kõige valjusti peale vaita
sõnata olid nende koolide kasvandikel oma rõõmu
ud. Pidu ja pühapäevadel pärast jumala
teenistust oli neil luba mängusi korraldada, mis
nad endid lõbustada võisid. Päämisena rõõmu
päävaks oli koolipüürope püha. Sel päeval olid
õpetajate ja õpilaste osad ümber vahetatud.
Eeskuju liikus kooliks peeti muidugi seda,
kus õpilased kõigima vabaduste juures sel
päeval ümber õpetajaid mitte ei pannud
pühniku - süürooda. Kuul siiski tuli ka
võimal seda ette, mille tõttu see traditsioon

lõppude lõpuks ära oelati.

5) Ka naistenaarwal oli mõned jarmusel või =
malik õppida. Nii tunneme ajaloost
naismunika Rosvith'i, kes mitu draamat
kirjutas

Küütlirik kasvatus. 12as

1) Küütlirik kasvatus oli färelaimamine va =
naskle grux lastele selles mõttes, et nad mees =
ikad ja võimlemist tähtsaks pidasid.

Vaimu harimise läns kloostrikoolidest sellega
sarnu, et seal teadust suurt tugu ei peetud, vaid
püüti estetiiliselt kasvatada, see on tundeid
ja fantaasiasid rohkem välja arendada. See
kasvatus ei olnud mitte rezeptivne, vaid
produktiivne. Õpaine ei olnud mitte
piibel, ega rühmikuivade elulood, vaid kane =
laste eeposed ja armastuse laulud.

Lugemist ja kirjutamist pidanud paljud
küütlid põlatud kunstiks.

2) Vaimulise arenemise kõrval kindlasti
küütlid väga karmist arenemist. Võrkemi =
sega tegid need palju tegemist, samuti ka võimle =
misega.

3) Keskaja üütlitel ei olnud mitte ise-
seivad õpeasutused, nagu praegastine üütlit-
e akadeemia. Kuni 7 aastani jäi pois-
soja. Peale selle astus ta võõrasse pere-
aasteli kooli, kus ta viis aastaid
nombeid f.m.e. poidi õppima. 14 aastase-
lt tehti teda funktsion ja ta võttis ühes tiist
üütlitega sõltsust osa, kui neid f.aktus
olmas, samuti ka f.aktidest ja turniiridest.
21 aastase-lt läksi teda üütlis.
Kõik need asjad olid üütlite juures lugu peetud
neile kuulutati laulu ja vaimu tundust.

Linnakoolid.

1) Pärast ristisõda oli kodanikuks klassi
tõusnud, kuna üütlitajate õpetuse ja
alammale langes. Oli suur tööstus ja kaubav-
anduse tõus. Kaupmehed ja käsitöölised asu-
asutajad astutasid oma ühise. Linnas-
sel korral an enam kui arusaadav et
hariduse jaoks suur vajadus tekkis et
kõikide koolid seda tungi rahuldada ei
sünnud, siis tekkisid linnakoolid.

2) Linnakooli juhatajaks oli harilikult õpetatud mees, keda nimetati ludimagister ehk rector scholarum. Tema kohustused olid kolme sugusest: 1) Koolis pidi ta lundma 2) Koolis õpetama 3) Kõrgkoolis kinnitama asja kirjutama. ^{apetus algas 16-1710 Jõra Tabulistan kooli} ^{in alemmadel klassides} ^{in kontinuitid gramma} ^{laskid} Õpilased olid ühte maa-astat nooremad, vanaduse järgi asetati nad kolme järjekorda. Et õpetamist ei olnud veel aja väärt, siis seisis õpetus peaaegu talinult selles, et õpetaja ette ütles ja õpilased seda meelsi püüdsid sihtida. Kõrgkoolis olevaliks pidi seda, et õpilane osav oleks ladinakeeles. Kasvatus oli vahi. Vanemad õpilased võisid ennast pereskoopidest väiksele maksu eest lasti osta. Õpetaja majandusline seisund ei olnud riiklik. Teda võeti ainult ümberaasta peale ametisse, ning sagedasti pidi ta isikult kerkust tuike rändama.

Ülikoolid 12-13-14

1) Nende nimisi oli algauses ühelne studiun. Ühelne selle pärast et, neis võis iga inimene rahvuse peale vaatamata seal teadusi siia manada. ja õpe graadid saavutada. Tähtsamat olid

neist vanal ajal Parisis ja Bologna ülikoolid
Parisi ülikool oli dialektina mälliks,
kust hiljem uus usuteaduse meetod välja
kasvas. Bologna ülikool oli kuulus ama-
õigusteaduse uuevalusega.

Mõlemas ülikoolis olid 12. aastaja ja kes-
kelt peale kuni 18. aastaja jani. Kõik
Europ rahvused esitatud. Kõikuguni õpi-
mine läks Väljamaal kallis maksma,
siis siis saav raskemal ülikooli asutada.
Ülikoolide asutamiseks tuli kaks või muu
mehuga rehkendada: 1) Paavstiga, kelle
mõja üle võigi kristi usumärk ulatas ja
kes mitmesugaseid kasulikke eotigusi
või avatavale usutusele andis ja

2) Keisriga, kes oli amas riigis
professorite ja üliõpilaste kaitses ja.
2) Ülikool jagunes asakondadeks natura-
sti ja teaduslikult riiklike järel.
Iga rahvalaupa amas valitud rektor, kelle
korraldustel nad alustasid. Fakultetidest
olid alamas theologia, füüsika, medis-
iin ja Antikvitaarkult amas

Viimases õpetati triviumi ja quadriviumi.
 Mite ühe ülikoolis ei oleks võinud praktil-
 teedid olemas. Sularnas võis, näiteks ainult
arsti teadust õppida, Bohognas ainult õigustea-
 dust.

3) Keskaja üliõpilane rullas loenguid, käis
 repetitioonidel ja võttis vaheastet asu.

Loengute keskpunktiks oli Aristoteelse mõtte-
 ilm ja ja suurte filosoofide dialektika muudis
 alati rõhkem, kui grammatika ja klassi-
 rente õppimine. Tähtsaks osaks oli üliõpilastele
disputatsioon, millest olid kohustatud osa võtma
magistrid bakkalaured ja scholariid.

Disputatsioon seisis selles, et magister
 seadis teoreetilised üles ja bakkalaured kas
 kritasid, või faktasid neid tõestades ja
 selitades mõtetid. Need disputatsioonid
 olid kasulikud, kuid sageli liiga viisid nad
 suured formalismile ja tüüpide harv-
 matuseni.

4) Keskaja ülikooli astusid sagedasti pea-
 aega poisikesed kellel ei olnud veel vähegiid
grammatilised teadmised.

Neid nimutati scholasticus. Alles pärast
exami soovitamist sai üliõpilane
bakkalaureus. Bakkalaureus pidli
mitu aastat ülikoolis õppima, enne
kui talle õigus anti „igalpool õpetada”
Selle exami õiguse pidi ta ka exami
tul amandama. See õiguse aste andis ka
fakultetis fuures magistri ehk doktori
gradi amandama. Pärast seda anti
talle sellorhased märgid, need olid: rübar
mantel, sõrmus ja vaagnat. Lõuna-
maal anti suuremalt jaolt rübar.

5) Ehk küll ülikoolid vabamõttel alustel,
kui kloostrid ja daamkoolid olid organiseeritud,
siiski ei olnud nende vabadus kunigi
suur, võrdh mis praegase aja akademi-
lise vabadusega. Kõik oli ette kirjutatud,
kuidas õppida ja kuidas õpetada. Tõesti riiti
mõned olid ette kirjutatud ka mõned eesõlga-
sed olid üliõpilastel. Need olid mansuetud
vabadust, neil oli oma korporatsioonid
kõhus ja võerastel olid need
keisri kaitse all. (Friedrich Ise korraldus // 58)

3 peatit r.r.

15as - 1600

Renaissanceli ja reformatsiooni aegne kasvatus1) Itaalia renaissanceli kasvatus

Itaalia ajal tekkis Itaalias rool, mida ei olnud kunagi (vool) kultuur. Selle voolu esitajad leiutasid, et inimene ei saa kõrg-
 le ilma antiik ilma kultuurita. Hakan-
 noolega vanu klassikarisi uurima ja ümber-
 kirjutama. Nad tunnistasid, et keskajal
 on inimene täiesti roolusse jäänud, teda
 tuleb harmooniliselt ja rõõmsalt välg-
 arendada. Elamisel, inimese humanistidele
 (nii nimetasid renaissanceli mehed) rikkam
 ja veele vana. Nad nõudsid et inimene
 peab täiesti vaba olma; sellega tunnistasid
 nad katoliiku kiriku alusmõiste. Nad ei-
 tasid igasugast seisust, hinnatust ainult
 iseendist ja inimesest. Kuid selles oli
 neile vähe, et nad endid ja oma väärtust ise
 hindasid; nad tahtsid, et ka terve selts-
 konnast tunnustakse. Naine sai, vana
 seltskonnas kasvades, meest taetud

2) Haridusideaaliks pidasid nad keel vana-
keelt mõistust. Lga tähtsam sünnimus,
iga tähtsana mehe vastu võtmine j. n. e.,
sünnis ikka lastina keelse kõnega. See kõne mus
oli alati austamise vääri line. ideal

Luxsa humanistiline pedagoogia.

Vimaks valgu see pool ka Luxsamaale ja lugu-
us õige reetuliselt laiali. Luxsa humanistid
hinclardid samuti ka eloquenzi ja keelt osust
nagu Itaalia omadri. Oma domärgi saavuta-
miseks lastid nad trükkida greka ja rooma
klassikute tõlkeid ja seltsid, rhetorika ja etika.
õperraamatuid. Luxsa humanismi tähtsamad
edustajad olid Reuchlin ja Erasmus

Reuchlin. (1450-1522)

Õppis Parisis greka keelt, tegi theoloogiaga
tegemist; hiljem oli advokaatiks ja sekretäariks kuningriigi
graafi juures. Kõrges vanaduses teenis akadeemilises
kooli valituses. (Lehrant). Reuchlin oli kea
vanade keelt tunda. Peale selle oli ta kea
stilist. Juba 20. aastaselt andis ta lastina-
keele sõnaraamatu. välja. Kuul keelseuse
omandao ta oma ebra keelt töödega.

Erasmus (1467 - 1536)

Sündis Rotterdamis, näis kuuldas Deventeri koolis, astus vastu oma tahtmist kloostrisse, põlgas väga munga seisust, mis iseäranis siis veel märksa suurema põletuse alla langes kui Erasmus 5. aasta pärast oma vabaduse tagasi sai ja Pariisis klassikuid uuris. Ta oli nea antike olnud tunda. Graeco ja latina keelt rõneles ta ~~omale~~ ladinaga. Tema ringja = töödest on üks tähtsamatest „Über die Methode des Lernens“ (die ratione studii) Selles töös on käsitletud humanistlike kasvatusideaal.

Suure reformaatorete päelagajana.

Lutherus (1483 - 1546)

Reformatsioon ei tulnud mitte üle öö. Paljud rõõupildred olid juba kaua tõrni ettekuulutanud. Ühesliidesed olid 15 aastarajal seltskonna enesetunnet kasvatanud. Humanismus oli seda veel suurendanud. Paljud olid uuendusi juba humanismilt oodanud, kuid tõene andjaks oli siin Lutherus. Lutherus põhendas hariduse vajadust kahest seisukohtast: vaimilisest ja sihmilisest.

Tähtsamaks õpeaineks peab ta usuõpetust
Et evangeliismi paremini jagu saada, siis
oli vaja neilt mõista. Teistest ainetest pidas
ta aga lugu tähtsaks, sest võib siin ma-
ilma kui peeglist vaadata. Lõpuks lõpuks
soovitas ta veel muusikat ja matemaatikat.
Lutheruse kooli reformid puutuvad kõige-
pealt ilikooli ja teise teaduslinna kooli.
Vanast skolastilisest õpetusest ei võinud ta
kannata, et seal pime paganlik meistri
Aristoteles valitses. Koolis pidi poiss 20
aastat õppima, enne kui nii palju teadma-
reelt sai et popiks võis kannata. Vanu kooli
pidas ta pörguks ja puhastusteks. Huma-
nistide meetodist pidas ta rohkem lugu.
„Nüüd on, Yumala armust, kõik need
korvaldud, et lapsed lõbuga õppida võivad.
ja iga laps juba 15 ehk 18 aastaseks rohkem
võib, kui senini kõik kõrgemad koolid
ja kloostrid on võinud“ (Lutheruse ütlus)
Lutherus nõudis üldisele rahvale, et
nad püüdnud võivad lugeda. Preestritele tegi
ta nõuseks et iga päev ja tihtumise

5 peatükni pähe õpetaksid ja neid selitaks-
ida. Lutheruse vaade oli miisugune, et
reformatsioon ainult siis püsib ja viljane-
an, kui kasvatus kõrgel järjel seisab. Selle-
pärast maanitses ta lastevanemaid,
vürste ja linna vanemaid et nad
ikka kasvatuses eest võlitseno.

15-16

Melanchthon (1497-1560)

Jäi varakult ilma isata. Teda kasvatas ema
vanaema (Heuchlini õde). jõudis hästi vanais
reelis edasi, mis juba varakult temas õpetlase-
laskid eeldada. Õppis Heidebergi ülikoolis ja
lõpetas selle, kama et magistri kraadi oleks
saanud. Põhjuseks oli see, et ta veel noor oli ja
poisirene välja nägi. Sellepärast läks ta Tübin-
geni ülikooli, kus ta paari aasta pärast (1514)
magistri eksamiära tegi. 1518. a. kutsuti teda
Vittenbergi gümnaasiumi lektoriks. Siin
tegi ta suure töö ja seegi, siis pidid
professorid tema tööle oma peale võtma.
Melanchthonil oli hea peadoguoline anne
ja laialdased teadmised. Õliõpilased

armastasid teda väga. Melachthoni kasvatus eesmärgiks oli, et inimene peab hästi rääkida oskama ja asjatundma. Tõna ja asjatundmine peavad üksteisest lahutamatuks olema.

Kõne selgitab asja, teadmine asjadest tekitab kõne. Asi ilma mõistevõime kujutluseta on barbaarne ja inetu. Elletavaliivisest rüljest soovitas ta paljus lugeda (väga palju), et nii head stiili omandada, samuti ka paljus kirjaline harjutusi teha. Juba 21. aastaseks saades õpetajana oli ta omas Vittenbergi avaloengus ülikooli reformi vajadust toonitanud. Pärast poole viis ta selle läbi. Järeäranis põhjalikult sai uue teaduskond ümber reformeeritud. Skolaatilised meetodid said täiesti nõralt. Sama saatus tabas ka mõtte teaduskonda.

16-17. Protestantiline uskujalik kool.

- 1.) Selle kooli asutaja oli Johannes Sturm Sündis Eifelis (1507-1589). Asutas Strasburgis esiteks 6. klassilise gümnaasiumi, pärast täiendades seda 8^{ga} klassiliseks ning lõpuks lisas veel

2. klassi juurde. Nende kümme klassi tarvis kirjutas Sturm 1565a. Epistolae classicae (klassikirjad), millistes klassiõpetuse viis ja eesmärgid käsitleti. Selle järel õpiti neljal esimesel aastal ladina keelt, siis lisati veel griegi keel juure, kuna ülemistes klassides rehtorinaid õpetati.

2) Sturmi õpetus eesmärgiks oli tarkus, vajasid ja eloquens. Cicero oli kõigis kümmenes klassis peaaegu ainus autor. Sturmil oli kindel lootus, et tema õpilased kirjutamises, koostamises, deklameerimises ja kõnes mitte ainult ei jälgi oma aja suuri meistreid, vaid griegi ja rooma keelte parematega võivad kõrgelt seista. Sturm trügis selles, et ta oma nõudmisi üli väga suures. Ühe-nelgese kõne õpetus väsisid väheval õpilased ära, nii et nad ainult tümiselt igasuguseid Cicero pühvõtsi järelaimasid, ning humanistlik eesmärgid, - inimese harimiseks, - lühiselt i lusaale ja vabale väljale arendades ei saadud mitte nähti.

3) Peale selle olid veel mõned eeskujuks
koolid. Neis oli vali kasvatus. Lõpuklassides
õpetati ka greka keelt. Ladinakeel oli pää-
õppeaineks. Lõpuklassis oli veel aruõpetus, muusi-
ka ja aritmeetika. Kasvatuse abinõuks oli
vite ja kartor.

Kontrereformatsioon päädagogika

Reformatsioon oli katoliitlikuline liikumine
aastad ja laiad maaalad oma alla võtnud,
kuid nüüd tuli paavstile jesuiitide ordu
appi. Juba paavst Paul III oli 1540.a. ordule
ilmsandeks teinud kasvatuses asja korraldamise
kavats. Ignatius v. Loyola (1491-1556)
ise töötas väljakasvatustöö plaani, ent 1599
töötati välja põhjalikult läbi õppeplan. See
määras ära jesuiitide kooli ihu rüü pra-
guse ajani, sellepeale vaatamata et 1832.a.
asutati ka looduskaduse, luulekunstile ja
ajaloole õpe plaanis pisut ruumi anda.
Vana süstemi jäi peentumaks.

2) Õpilasteks jesuiitide koolidesse võeti
ainult need vastu, kellest arvati, et neist
saa töömehed saab Itaalia viimamäel.

Õpetäin oli peenelt ettenähtud. Alles kuu
aasta proovi järel sai õpilane lõpuliikult
õpilaseks vastu võetud. Alamaal astmul õpi-
ti grammatrad, rehtooriad ja vanu ruli,
kus Cicero peale paljus rõhku pandi (naagu
Sturmi juures). Kõrgemal astmul (kolme
aastane kursus) õpiti filosoofiat (Aristotelist),
mis theologia mõistmise juures suurt
kodu pidi saama. Theologiat ennast õpiti
4 aastat, kus peamiselt püüti Thoma
õpetust ja Tridenti kongiliumi käsitleda.
Püüdi õppimise peale pandi ainult nii-
palju rõhku, kui palju see tarviliku
rõõmuga võitlemises ja ladinakeelse püüdi
tõlke (Vulgata) kaitsmise juures lõpuks oli
võel kaheaastane kursus nõudamises ja õpe-
koostamises. Siis oli noor Koadjutor
õpetajate tegevuse (nimine ehk kooliõpetaja)
ettevalmistatud. Jesuudiide ideaal oli omi-
mest alandlikkus ja sõnakumelikus kas-
vabada. (Siis kannatust nimega seest enese-
avaldust). Õpetajate järel valvati rõõge-
suurima hooliga, et need teisisid ei

õpetam. Tega rask näidala tagant kont-
rolliti need õpilaste vihmuse raudu
läbi ja teatati sellest igas raas rentorile
Kontrolliks oli isikud aline ametnik. (Stuolien-
präsent). Jesuütidel õpetus oli igas-
järke jaoks kindlaks määratud ja ei
tunnista selle tõttu mingit eht. Ette
nii õpilastel null igasugune iseseisvuse
väljendus maha suruti, süüri oskavate
jesuütidel need tegevused äratada. Tegal
õpilasel oli vastane (konkurent), mille võtu
ja pöördusi ta pidi ära näitama ning
unustust eelaspüüel mist osati mitmet-
vise õhutada, mis õpilasi väga auaknuse
tegi. Protestantismile tegi suurol palju
kahju.

4. peatükk 1600-1750
1) Kasvatuse ratsionaalsimi ja pietsimi
mõju all (1600-1750). Põnevus kato-
lismi ja protestantismi vahel viis
nahe 30. aastel sõjale. Ühne kaaratult
tuli Laksamora sellest välja. Kõik oli
nähtud: ihusad külad ja linnad alid

vassens jäänud ehk varumeteks muutunud.
 Gitevate aasade ja põlsete asemel olid
 prantsud metsad kasvanud. Ehk küll
 katoliitlik paljud maael oma alla oli võtnud, oli
 ta siiski sisetunde elu ja elu poolt väene
 Kõrvas oli sõjajärgse te tõttu jälle indiviidi
 vabanemise riisimuse peale võtnud hakkama
 panema. Suuri religioosliste tülikriisimuste vastu
 langes ja konfessionaalne religioon ületas
 inna kõrgemale loolusesse (natürliche Religion)
 Usuti igavesse kolmainusse: Jumalasse,
surmatuusesse, ja kohtuusse pärast surma,
 millesse juba juudid ja muhamedlased olid
 uskunud. Ühes suure riiklaverelisesega kirit-
 tu vastu kasvas ka huvi meie maailma vastu.
 Vunast vaadati kui seaduse pärasuse, ilu ja
 harmoonii koogu. Inetusi ega halbust ei olnud
 almasi, need olid vähemal määral arenenud
 positiivsed ehk heakslused. Arvati, et loo ja
 selle ilma oli määratud inimusele, et ta
 enamat võiks lõbustada. Kristi religioon
 ja moraal inna enam ja enam kahe
 mõistuse alla paimunud.

Sellele vastu soovuna ilmus pühtismus.
Kiriku autoriteetide langemisega langes ka
kogu poliitiline võim, mis siiski nähti üle
lõhks. Kirik tarvis siiski laia siset. ainsult
kogu läbi võis kutsuda kaitsta. Nii
annasivad võrdsed amale. võim, mida
mitmed teostinudid veel amalt poolt
õigustasid. Thomas Hobbes'i (1588-1679)
an. ja färeli an. võrdsed suru. Jumal
(Dūs mortalis). Reformatsiooni ajal
oli rahva hariduse eest Kiriku huvosid
hoolitsetud. Niiol aga kannasid võrds=
tid oseda oma huvide tegema. Oli ju
võrdsil tarvis õhvitse, amutuse, j. n. e.
Nii roguus Haru ümber aschli seusus, rühade
järgs uus hoolitüüp - riigiharidus-
tehis. Samuti oli vaja ka raubandust
ja tööstust tösta, mis tehisas vajaduse
raubandust ja tööstust). mis tehisas
vajaduse väsi töö rühade färeli.

2) Kida ülesleidus (Ameerika ülesleidus,
püssirohi, Koperniku, Kepleri ja
Galilei uurimised) tõstis inimesest vanast

anitiir aja teadusest kõrgemale. Tuldi
otsusele, et asjata on palju aastaid ladinä
ja greka keelt peal rullutada, vaja
ema keelt arendada ja tõsta. Nii algas
ema keele puhastamine võõra keele sõna-
kost. Isiklikult raskelastel tuli selles alal
palju tööid sest 30. aastase sõja järelkõlana
olid sakslased prantslastelt palju sõnu ja
kombid hakanud lainama. Ka teadusliku
uurimise alal tehti muutusi. Seni oli au-
toriteetide usutus. Nüüd aga tuli otsusele, et
peab igaat betavat asja ja nähtust ise uurii-
ma ja vaatama ning otsust tegema. Kasva-
tuses siinolis suur muutatus. Lapse peale
vaatati kui punga peale, kus aastati jooksul
õisi ja vilja kannab. Uut kasvatust siinamata
edusisse. Lapsel tunnistakse tema inimese
õigused, riietatakse rõivale kapp ja vilt. Kasva-
tuse alal olid sellega tähtsaimad Katke ja
Comenius

Wolfgang Katke.

1) Täna päevani ei ole veel Katke kuju püsti-
googika ajaloo selge. Ühel peavool teada anda

oma aja idealistiks, taised lihtsalt peti-
sens ja õnneksiiks. Vürstid Herzog Ernst v.
Vimari ja Ludwig von Anhalt kulutasid
suuri summi selleks et kasvatus reforme läbi-
viia, kuid alati ikka ühes ja sama lugu:
Katre peab reisurkepi võtma ja lahutama.
Katre sündis 1571 aastal Holsteinis, väis
Hamburgi gümnaasiumis, õppis Rostockis
protestanti usuteadust. Õppis veel roolimaal
reuli ja tegi tööd kult õpetamise meetodi kallal.
Reisis pärast Inglis- ja Hollandimaal. Seal
katsus ta oma meetodi praktiliselt tarvitada.
Pärast tuli tal pähe mõtte rõõgu kultuuri protes-
tantismi alusele ümber lüüa. Selle eesmärgi saava-
tamiseks otsis ta tutvusi vürstide ja hinnaväe-
mate juures ning rõõgu oma luuad tarvitada
ta ikka mõjuvõimaid kaitsejaid.
Aastal 1612 astas esitas ta Frankfurtis ell.
ääres riigipäeval memoriaalis, milles ta
ära näitas, kuidas olles rõõgu ots tarbe roha-
sem kult õpetust, valitust ja religiaoni
riigis korra loada. Palud võisid selle unis-
taja üle ainult naerda, kuid leidis vürste,

kes ei ruldunud Katrele riikeline summa andmast, et viimne omi plaane võiks haridus alal teostada. Katre katsus omi plaane kõigepealt Augsburgis teostada, kuid sattus käsitöölistega vastuollu ja oli sunnitud pärast pooli mitmus, linna Laxemburgi eduta ümberkuulutama. Viimane 1618.a. läksid ta soovid täide. Vürst Ludwig van Anhalt - Köthen muutis Katrele koha, et viimne võiks esorajuliku kooli asutada, kus ta omi põhimõtteid võiks teostada

2) Katre põhimõttele järele tuleb kõige pealt emal selgeks õpida, sellejärele jureidikul, kui kõige kulte emal, sest selles reles rõnulis va Yumal oma ära valitsitud nahtvaga. Pärast seda tuleb gruenaikul ja alles lõpuks ladinakul. Nii määravad Katre kasvatussistemi ära religioos- lised motiivid.

3) Juba üle aasta oli Katre Köthenis viibi- nud, kuid ikka ei olnud ta oma lepingut lõpuliikult täitnud. Vürst Ludwig oli sunnud summad ära kulutama, kuid reform ali äpardanud. Et Katre ära ei jaksanud, selles

laste viirast kda vanggi panna. Katre
oli summitud riigjalekult sehtama, et ta
noorem oli lubanud teha, kui ta mõistis
ja suutis. Katre sai vabaks ja läns
aastal 1629 Magdeburgi tagasi, kus ta
jälgi vastu võeti ja temale isegi trüki-
rõõda tarvitada lubati oma metoodi harvi-
tamiseks kristlikus nooruses. Tema
ema sõbranna aitas teda rahaliselt nii, et
Katre jälle oma raamatute roogu võis
tagasi saada Katre suri aastal 1635.